

Корнієнко В. В.,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор психологічних наук, доцент (м. Дніпро)

ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА НЕРВОВО-ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСІБ З РІЗНИМИ ПРОФЕСІЙНИМИ ІНТЕРЕСАМИ

Kornienko V. V. About the Relationship between Emotional Intelligence and Nervous and Mental Stability of Persons with Different Professional Interests

Keywords: *Emotional Intelligence, Nervous and Mental Stability, Professional Interests*

Дослідники Бех І., Чернобровкін В., Коваленко О. та ін. довели, що несабильність і непередбачуваність умов життєдіяльності людини майже завжди опосередковано стресами. Так, незначні негативні реакції самі по собі не шкідливі, а в деяких випадках навіть корисні, бо змушують людину визначити чинники, які формують проблему та мотивують її до знаходження заходів для її подолання. Таким чином вибудовується механізм з набуття корисного досвіду для вирішення такого роду проблем та попередження наступних негативних емоційних реакцій, як наслідок переживання складних життєвих ситуацій [1, 3, 4, 6, 8].

Але, коли нервові напруження виявляється надмірним та пов'язане з повсякденним професійним життям, то негативні реакції можуть привести не тільки до емоційного виснаження і погіршення результатів професійної діяльності, але і до виникнення різного роду психогенних порушень [1, 2, 6, 7, 9].

Для перевірки гіпотези, яка полягала в тому, що між емоційним інтелектом та стресостійкістю існує прямий взаємозв'язок, було проведено дослідження, яке проводилося на базі МСЧ № 6, в якому взяло участь 78 осіб. Серед яких 45 лікарів та 33 – середній медичний персонал. Контрольну групу, яка представляє випадкову вибірку, склали представники різних професійних сфер діяльності у віці від 24 до 42 років.

Методики були підібрані таким чином, щоб охопити всі можливі аспекти таких явищ, як стресостійкість та адаптивність, а саме: особистісні якості та нервово-психічний стан (МЛЮ-АМ і анкета «Прогноз-2» В. Рибнікова), рівень емоційного інтелекту (Методика визначення рівня емоційного інтелекту Н. Холла), особливості поведінки у стресових ситуаціях («Копінг-поведінка») і взаємовідносини з оточенням (Шкала соціальної адаптації Холмса і Раге).

Вивчення літератури з даної проблематики, викликало в нас науковий інтерес до більш глибокого вивчення саме професійного стресу досягнення, головна проблема якого полягала у невідповідності рівня очікувань реальним можливостям людини, що могло викликати стрес через страх зробити помилку. Через страх зробити помилку людина поступово починає відмовлятися від усього нового і ризикованого, а на кінець – починає взагалі боятися займатися професійною діяльністю, помилка в якій може коштувати життя пацієнту [1-3].

Так, за всіма шкалами методики МЛЮ-АМ в експериментальній групі показники є більш високими, ніж у контрольній групі. Це говорить про те, що вибірки належать до різних генеральних сукупностей, тобто медики являють собою професійну групу, яка відрізняється від випадкової вибірки. Група медиків відрізняється більш високим особистісним адаптивним потенціалом, підвищеної нервово-психічної стійкістю, високою моральною нормативністю і більш розвиненими комунікативними здібностями, ніж контрольна група. Те, що група медиків відрізняється більш високою нервово-психічної стійкістю, також підтверджується і результатами досліджень обох груп за допомогою анкети оцінки нервово-психічної стійкості «Прогноз-2» В. Рибнікова. Критерій Стьюдента також показав значимість відмінностей між експериментальною і контрольною групами. У подоланні важких ситуацій, за тестом «Копінг-поведінки» Н. Холла, медики відрізняються більш вираженою орієнтацією на «рішення задачі», а представники контрольної групи – на таку стратегію як «емоції».

За шкалою соціальної адаптації Холмса і Раге відмінності між групами виявилися недостовірні, хоча тут необхідно зазначити, що в контрольній групі стресове навантаження виявилось більш високим, ніж у медичних працівників, незважаючи на те, що медичні професії відрізняються підвищеною відповідальністю (і відповідно – вони є більш стресогеними).

Таким чином, ми можемо стверджувати, що гіпотеза про розходження щодо адаптивності та стресостійкості між медиками і випадковою вибіркою підтвердилася – у медичних працівників більш високий особистісний адаптивний потенціал і нервово-психічна стійкість, ніж у випадкової вибірки. Також вони у більшій мірі орієнтовані на вирішення задач, ніж на інші способи подолання важких ситуацій, і в них вище рівень соціальної адаптації.

Наступним етапом обробки та аналізу результатів було вивчення закономірностей і відмінностей, які існують не тільки між експериментальною і контрольною групою, але й усередині груп. Для цього кожна група була розділена на дві частини – в залежності від рівня адаптивності. При такій обробці результатів ми виходимо з припущення про те, що групи всередині не є однорідними: як серед медичних працівників зустрічаються особи з пониженим адаптивним потенціалом, так і серед контрольної групи – з підвищеним, незважаючи на відмінності в середньогрупових значеннях на користь медиків.

Як і слід було очікувати, у випробовуваних з різним рівнем особистісного адаптивного потенціалу – різний рівень нервово-психічної стійкості та комунікативних здібностей, що підтверджується φ^* – критерієм Фішера з кутовим перетворенням. Але за одержаними даними видно, що серед медичних працівників незалежно від рівня особистісного адаптаційного потенціалу зберігається високий рівень моральної нормативності, в той час як в контрольній групі моральна нормативність знижується більш істотно [1, 2, 9, 10].

Потім цю ж операцію ми виконали зі шкалою нервово-психічної стійкості опитувальника МЛЮ-АМ. Випробовувані обох груп також були розділені на дві підгрупи за даними шкали МЛЮ-АМ, тобто на тих, у кого низькі і високі значення. В даному випадку виявилось, що якщо в групі медиків моральна нормативність залишається незалежною змінною від нервово-психічної стійкості, то в контрольній групі в осіб з низькою нервово-психічною стійкістю виявляється низька моральна нормативність. Це говорить про те, що представники медичної сфери прагнуть зберігати високі моральні стандарти в будь-якій ситуації і при будь-якому нервово-психічному стані, в той час як середньостатистична людина діє скоріше за ситуації, або в залежності від своїх емоційних особливостей [1, 3, 5, 6, 8].

Важливим моментом нашого дослідження є вивчення впливу адаптивності і стресостійкості, як особистісної якості, на соціальну адаптацію індивіда – на стан його взаємин з оточуючим соціальним середовищем. Так, у контрольній групі у всіх випадках низьким значенням адаптаційного потенціалу та стресостійкості відповідають більш високі значення за методикою Холмса і Раге, що говорить про наступну тенденцію: люди із зниженим рівнем нервово-психічної стійкості відчують більше труднощів у соціальній адаптації. В той же час в групі медичних працівників цієї тенденції не виявлено, а що стосується нервово-психічної стійкості, то в залежності від методики вийшли різні середні значення соціальної адаптації в підгрупах [4, 6, 8, 9].

Кореляційний аналіз рівня емоційного інтелекту та нервово-психічної стійкості в експериментальній та контрольній групах виявив прямий статистично значущий зв'язок в обох групах. Це свідчить про те, що люди з вищим рівнем емоційного інтелекту, а це лікарі та медичні працівники, є більш стресостійкими у порівнянні з досліджуваними з інших професійних угруповань [1-4, 6, 8, 9, 10].

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2012. 250 с.
2. Домніч Т. М. Наукові методи оцінки психологічного захисту. *Практична психологія та соціальна робота*, 2002. № 1. С. 43-44.
3. Vazini Taher A., Skrypchenko I. T., Shuba V. V. Effects of a mixed exercise program on physical and cognitive condition: Differences between older adults with and without dementia. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2019. Vol. 23 (2), pp. 96-101.
4. Коваленко О. Г. Психологія міжособистісного спілкування осіб похилого віку: автореф. дис. ... д-ра. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2016. 43 с.
5. Коваленко О. Г. Модель міжособистісного спілкування осіб похилого віку. *Проблеми сучасної психології*, 2015. Вип. 28. С. 191-202.
6. Новікова Ж. М. Психологічні особливості задоволеності життям та життєстійких установок осіб похилого віку. *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. 2019. Вип. 2. С. 78-83.
7. Чернобровкін В. М. Психологія прийняття рішень у педагогічній діяльності: автореф. дис. ... докт. псих. наук: 19.00.07. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 44 с.

8. Bamberq S., Ajzen I., Schmidt P. Choice of travel mode in the theory of planned behavior: The roles of past behavior, habit, and reasoned action. *Basis and Applied Social Psychology*, 2003. Vol. 25, pp. 175-188.
9. Bagozzi R. P. On the Neglect of Volition in Consumer Research: A Critique and Proposal. *Psychology and Marketing*, 1993. Vol. 10 (3), pp. 215-236.
10. Bagozzi R. P., Baumgartner H., Pieters R., Zeelenberg M. The role of emotions in goal-directed behavior. New York: Routledg, 2000. Pp. 36-58.

Rajendran R. P.,
associate nutritionist
Association for Nutrition (United Kingdom)
Singh R. M.,
associate professor
Department of Physical Education and Sports
Pondicherry University (India)

SUBJECTIVE HAPPINESS AMONG SPECIAL EDUCATION TEACHERS AND NORMAL TEACHERS – A COMPARATIVE STUDY

Abstract.

Background: Higher levels of emotional intelligence (EI) is correlated with more positive subjective well-being among those who work in the human services industry. This study compared and contrasted the levels of EI among a small group of Indian school teachers, looking for the EI dimensions that best explained their levels of subjective pleasure.

Methods: The sample was composed of sixty Indian school teachers (all females) from different education institutions were selected for the study. The selected samples were purposively divided into two groups special education teachers and normal teachers. All subjects were evaluated using a subjective pleasure measure. As a statistical tool, the t-test was used to compare the subjective happiness of special education teachers with normal education teachers. The significance test's degree of confidence was set at 0.05.

Results: The derived «t» value was -10.4 and the table value was 1.6. However, the obtained t value is greater than the table value, Hence, the data explain why special school teachers are happier than regular teachers.

Conclusion: This study expands the contribution of EI dimensions to the comparison of subjective happiness. However, the sample size is significantly smaller compared to other relevant and comparable research in the same field. Furthermore, research is required to identify other correlations with other variables.

Keywords: *Emotional intelligence, subjective happiness, teacher*

Introduction. Happiness is a significant indicator of teachers' quality of life since they spend most of their time in direct contact with kids and parents, whose interactions require them to be focused, cheerful, and enthusiastic. Also, teachers' subjective levels of satisfaction are significant because they influence their propensity to educate and connect with students proactively, which may minimize teacher burnout. Hence, teachers are one of the professions most likely to